

Danijel BERKOVIĆ*Biblijski bestijarij, uloga i mjesto životinja u Bibliji*

– Biblijski institut, Zagreb, 2022., 158 str.

U izdanju Biblijskoga instituta i Hrvatskoga biblijskoga društva u Zagrebu je ove godine (2022.) objavljena knjiga autora Danijela Berkovića *Biblijski bestijarij, uloga i mjesto životinja u Bibliji*. Recenzenti su dr. sc. Kotel DaDon i dr. sc. Boris Beck. Knjiga sadrži *Predgovor* (str. 11. – 17.) iz pera zagrebačkoga rabina Kotela DaDona, autorov *Uvod* (str. 19. – 23.) te tri, odnosno četiri dijela koji su podijeljeni u osamnaest tematskih poglavlja: *Čovjek i životinja* (str. 25. – 55.), *Uloga životinje u religiji i Bibliji* (str. 57. – 65.), *Životinje u Bibliji* (str. 67. – 148.) te zaključne misli *Zaključno* (str. 149. – 152.). Što se tiče Biblije i pristupa Bibliji, vrlo je važno naglasiti ono što autor donosi u zaključku, a što recenzent Kotel DaDon navodi u predgovoru: »Izuzmu li se neke od životinja iz biblijskog teksta, biblijske teologije i biblijske misli, od Biblije i biblijske poruke u svoj svojoj cijelosti malo će preostati« (str. 11., odnosno 149.). Razmišljajući u danom kontekstu, važno je, čini mi se, reći da je to holistički pristup Bibliji. Od samoga početka, od Post 1, pa nadalje uvijek je govor o cjelokupnom stvaranju i stvaranju, tj. uvijek je na ovaj ili onaj način riječ o cjelini stvorenoga, o svijetu, čovjeku, ali i o životinji. Čovjek je postav-

ljen kao upravitelj svega stvorenoga, ali mu životinje, koje su mu podložne, služe kao pomoć u životu i djelovanju. Bile pitome ili divlje, bile korisne ili štetne, one su dio stvaranja. Autor se u svojoj knjizi, koja ima 152 stranice teksta te četiri stranice (str. 153. – 156.) literature (33 autora s 37 naslova), koncentrirao na životinje. Suodnos čovjeka i životinje možemo promatrati na tri različite razine, to su »eksploatacija, prehrana i prijateljstvo« (str. 26.). »Svojeg stočnog ljubimca farmer može upotrijebiti da mu služi i pomaže (eksploatacija), među njima se može roditi bliskost (prijateljstvo), ali »prijatelj« završiti i u loncu (prehrana)« (str. 26.). Životinje imaju važnu ulogu ne samo u našoj Bibliji nego i u drugim religijama (ovdje autor posebno naglašava važnost nekih životinja: janje, lav, ptica, zmija, jarac). U tekstu Post 49 nalazimo tzv. zoometafore u kojima patrijarh Jakov preko slika nekih životinja (lavić, magarac, zmija, košuta, vuk) proročanski govori o svojim sinovima, izraelskom narodu i njegovoj budućnosti (str. 62. – 65.). Slijedeći biblijsku taksonomiju te propise koje donosi knjiga Levitskoga zakonika, autor opisuje čiste i nečiste životinje, one čije se meso smije konzumirati (preživaci s razdvojenim papcima, ribe s perajama i ljuskama, ptice koje nisu poimence zabranjene) i one druge, čije se meso ne smije konzumirati (svinja, pas, mačka, insekti). Ekstenzivno se autor bavi upravo nečistim životinjama (svinja, pas, mačka) prikazujući simboliku i važnost tih životinja u Bibliji, ali i u povijesti religija (str. 91.

– 116.). Posebno poglavlje posvećeno je domaćim životinjama (jarac, ovce, krava, telad, magarac) (str. 117. – 126.). Nisu zaboravljene ni mitske nemani (behemot, levijatan), koje nalazimo u biblijskim knjigama apokaliptike te u knjizi Jobovoj (str. 83. – 90.). Dva kraća poglavlja posvećena su gmizavcima (str. 127. – 131.), a konkretno je riječ o zmi-ji i nehuštanu te o kukcima (skakavci, mravi, pčele, muhe, komarci, crvi), str. 133. – 141. Prema autoru, nema alternative (ili-ili): čovjek ili životinja. »Čovjek treba životinju, ali životinja treba i čovjeka. Iz perspektive biblijskog promišljanja i biblijskog teksta čovjek i životinja povezani su iskonskim zavjetovanjem samoga Stvoritelja« (str. 148.). U svom stvaralačkom naumu Stvoritelj je odredio posebno mjesto za čovjeka, ali i za životinju. Povijesno gledajući, čovjek se razvio od stupnja lovca do tehnološki unapređivanoga bića, ali koje opet treba životinju za eksperimente i razvoj znanosti. Od iskonskoga mjesta koje je Stvoritelj odredio životinji/životinjama, danas je tendencija denaturalizirati životinje (kućni ljubimci) i *oteti* im njihovo prvotno mjesto, učiniti od njih *mekušce*.

Relativno mali broj *errata* može se lako ispraviti u nekom budućem izdanju. U poglavlju *Životinja kao žrtva* (str. 67. – 72.), gdje se govori o *žrtvi i žrtvenom ritualu*, može se nadodati tekst 1 Kr 16, 34, u kojem se govori o ljudskim žrtvama kada je Hiel žrtvovao svoje sinove Abirama i Seguba. Knjigu možemo preporučiti svim bibliofilima, svim lju-

biteljima Božje riječi, ali i svima koji su zainteresirani za biblijsku ili filozofsku antropologiju. Biblijski bestijarij govori prije svega o životinjama, ali vrlo često i o čovjeku kojemu je Stvoritelj dao zadatak upravljati stvorenim svijetom.

Karlo Višaticki

Josip ŠIMUNOVIĆ

Djelatna blizina. Sveti Josip – nadahnuće za pastoralno i katehetsko djelovanje u župnim zajednicama na području Republike Hrvatske

– Glas Koncila, Zagreb, 2022., 264 str.

Plan protiv plana

Možda se i varam, no čini mi se da sam u jednom eseju o umjetnosti i revoluciji, autora Herberta Marcusea, naišao na poziv da bi čovjek trebao čitati ono što nikada nije napisano, što ne postoji. Uvijek sam se pitao kako bi to uopće bilo moguće. Knjiga Josipa Šimunovića *Djelatna blizina*, koja je nadahnuta likom svetoga Josipa, naravno, iz različitih perspektiva, pomogla mi je pronaći odgovor na to pitanje. Čitati se doista može i ono što nikada nije napisano. Ili pisati se može i o onome koji je velika nepoznanica. Točnije, o onome kojega se samo iz perspektive Drugoga može čitati te o njemu i pisati. Upravo taj Drugi, Bog, imao je neke druge planove od onih koje je sam Josip u sebi pohra-